

Megjelentek Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában Pesten, egyetem-utca 4-ik szám alatt, s általa minden könyv- és könyvkötőnél az országban kaphatók:

BOLOND MISKA István bácsi naptára,

naptára 1864-ik évre.

Számos eredeti fametszettel.

Hetedik évfolyam.

Boltí ára 80 krajczár ausztr. érték.

TARTALOM.

Közönséges naptár. — Ajánlólevél nagy Magyarországra s a többi apró világrészek első kritikájához (fametszettel). — Az 1864-ik évnek alkotmányos uralkodója (négy fametszettel). — Az utolsó ítélet. Egy japán bakterre degradált kínai író emlékirataiból (három fametszettel). — Az európai s az ázsiai chinézerek. Igen régi kézirat után (tiz fametszettel). — Egy

újdonsült hírlapkiadónak levele egy facsér félreismert lángészhez. — A fiatal és az öreg bagoly. — Az ifjú óriás és az öreg táblabíró. — Utazási töredék (tizenegy fametszettel). — Hónapos krónika (huszonegy fametszettel, s tizenkét tanulságos történetcskével). — Micsoda mindenféle baja van az egészséges embernek, s hogy lehet az azon segíteni? — Egy hölgy a legújabb divat szerint. — A talkálmányok országa. — *Képes adomák* (nyolc fametszettel). — a) Zsidó spekuláció. b) Pörge Peti a panoráma-ban. c) A magyar paraszt a vasúti állomáson. d) Perse. e) Jogtudomány a népnél. f) A mainzi „Juristentag”. g) Artatlan ellenség. h) Párbeszéd a bécsi népünnepén. — Valami a szakállról. — *Limlom*. — Feltörni való diók a mainzi „Juristentag” számára. — A megszegyentett házasság-nyúló. — Promemória a „czop”-os világból. — Aphorizmusok.

KAKAS MÁRTON

naptára 1864-ik évre.

Számos eredeti fametszettel.

Boltí ára 80 krajczár ausztr. érték.

TARTALOM.

Közönséges naptár. — Bekészítő 1864-re (fametszettel). — Reményteljes ifjonezaink (fametszettel). — Visszaütött szerlem (2 fametszettel). — Egy kis félcéretés. — Enekmeister és műkedvelő (fametszettel). — Meteorologiai észleletek april hórlól. — Conjecturalis politika. — Az örök béke (vagy miket fogunk olvasni az európai hírlapokban 1864-ben, a midőn száz esztendőig nem volt már háború. — A „Pesti Holdvilág” című hírlap és divatlap april 29-diki számból). — A primumatio különféle stádiumai Magyarországon. — Historiko-statisztikai értékesítés. — Kakas Mártonról. — Jó ötlet használni a bajban. — Stratégiai studiumok. — Ki az oláh? — A sáska és kollektív (varsben). — Különös módja a cipzetágitásnak. — Humoreszk. Irta Szentestaji Odón. — Ne legyetek szerelmesek és ne házasodjatok! Egy sors üldözött agglégény emlékiratából kitépett Ufezu-Bü. — Toilette magyarul. — 51 eredeti adomák. — 5. 10. 15. Cszimadia-humoreszk. Irta Suliguli. — A tudakozódó részvevők. — Hirdetmény-rovat (satis).

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4. szám alatt Pesten, 1863.

vagyis: családos házi-gazdáknak és gazdasszonyoknak, népnevelőknek, helység-elöljáróknak, iparosoknak és földmivelőknek való

képes kalendárium 1864-ik évre.

Szerkeszti MAJER ISTVÁN.

Kilenczedik évfolyam. — Boltí ára 50 krajczár.

TARTALOM.

A császári királyi felséges uralkodó ház. I. Az erkölcsi világ. Tiszteljék szenteket! — A magyar szentek emléke. — A megtért hitelhagyott. — A tengerész sorsa a deltingeren. — Aranymondatok. II. A község naptára. A községi erdők. — A falu kocsijában hogyan lehet a közjót előmozdítani.

III. Népevelők naptára. Honfi imája Sznjászky Antaltól. — Zibrinyi József. — Bölcsei iskola-mesterek arany ABC-je. — Selyemtenyészési ösztöndíjak.

IV. A gazdák naptára. Szántóvető dala. A juhászat köréből. — Fűkaszáló-gép. — Heremag-tisztító gép. — Kézi- vagy gyalog-kultivátor. — Repasor-kaparó. — A kis angol eke. — Fahézagokra jó tapaszt. — Méhesipék ellen.

V. Gazdasszonyok naptára. Az új évhez (Garaytól). — Marulla. — Hermann Katalin. — A gazdasszony mint házikertésznek némi újdonságok. — A zöldség-

LIDÉRCZ NAPTÁR

1864-ik évre. Több képpel.

Boltí ára 60 krajczár ausztriai értékben.

TARTALOM.

Közönséges naptár. I. Lélekjelenések és csodás-tünemények. Szellem-jelenések, örült kísértet, főleledt halott. — Lélekidéző társaság. — A boszorkány. A halott mátká feltámadása. — Az ördög szerető. II. Ut- és vadász-kalandok. Medve-kalandok. — Vadállati harc. — Dühödte elefánt. — Erzekény medve. — Hogy tette fogolylyá a bölény-bika a hollandit? — Oroszlán-vadászat egy eltűnt világból. — Bivaly-vadászat Afrikában. — Oroszlán-vadászat. — A szent bernardhegyi lavinak és a zárda. — Chinai kegyetlenég. — Rozmár-vadászat. — Iszonyú halál vigyázatlanságból.

III. Bűnesetek: A megtört bűns. — Amerikai szerelmefeltés. — Milyen volt a Patkó rabló-bandája? — Szörnyű tévedés. — Gonosz feleség-kivégzés megfogás által. — Gyilkos pap. — Gyujtogatás mint keresetmód. — Nórablás. — Iszonyú veréngzés. — Indus lázadás. — Oktalan gyilkos. — Bogár Mihály híres rabló elfogatása. — Vakmerő gyilkosság. — Vén és vak féltékeny. — Gyermekében az anyát. — Zsiványok garázdálkodásai. — Meggátolt öngyilkos. — Apagyilkosság egy tal étel miatt. — Rejtélyes eset. — Halva talált ifju. — Gyilkos haldokló. — Bivalok által elárult gyujtogatás. — Gyermekgyilkos szerelmefeltésből. — Hamis játékosok. — Rablókaland. — Jó madarak. — A párisi tolvajok fokozat

szert. — Merész rablás. — A visszautasított boszullása. — Gyilkos szabó Pesten. — Alarcos rablók. — Hét angol gyilkos. — Kegyetlen gyilkosság. — Pesti akasztófa-virágok. — Gyermek-gyilkosság. IV. Különczések. Egy angol bárókisasszony, ki kutyákat boncol. — Éneklő rabló. — Vig zsványok. — Különs udvari bál. — Amerikai csoda. — Házaság tárgyá utján. — Kötélfűzőcsos fogadásból. — Méh-szúrás rheuma ellen. — Elménekedő tolvajok. — Uri-koldus. — Az udvarias rablófőnök. — Ki mit csinál, ha szerelmes vagy bolond? — Különs guszta. — Látványos öngyilkosság. — Kutyá-történet. — Egy végredelet, mely minden héten hatnapi vadászot parancsol. — Kutyaverseny Veronában. — Öngyilkosság mint pénzereset. — Víz vér helyett. — Az isteni szolgálat Tibetben. — Duplo-bűnhődés. — Szajtságos végredelekezés. — Egy eredeti dűsgazdag. — Leztek a koldulásból. — Élelkor szabály szerint. — Különs fele közzönem. — Sajtságos fogadás.

V. Egy-beleg. Fellevedett láb. — A levágott fül. — Nem jó figyirel tréfálni. — Drága mehek. — Iszonyú balcsot. — Borzasztó kor. — Elvesztett leány. — Kegyetlenkedések. — Kínostalálás. — A kijázanodott részeg. — Csodás menekülés. — Ányképek a falon (10 mintaképpel). — Országos vásárok. — Bélyeg, kamat, eseléd-bért és árendát mutató tábla.

45-ik szám.

Tizedik évi folyam.

Pest, november 8-án 1863.

Előzetési feltételek 1863-dik évre: A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. Fél évre 5 ft. Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokk illetőleg, 1863. november 1-től kezdve: Egy, négyzetes hasabott petit sor ára, vagy annak helye, egyszeri lgtatásnál 10krba; háromszor vagy többször lgtatásnál csak 7 krba számítatik. — Külföldre névze kiadó-hivatalok számára hirdeményeket elfogad. Hamburg és Altonában: Haasenstein és Vogler. — M. Frankfurtban: Otto Mollien és Jaeger könyvkereskedése; Bécsben: Oppelik Alajos. — és Pesten: a ker-tész-gazdasszati ügynökség is, József-tér, 14. sz. a. Bélyeg-díj, külön minden lgtatás után 30 ujkr.

Régi magyarok régi arcképei.

XII. Móré István, szendrői várkapitány 1645.

A csulai és dadi Móré nemzetség, mely Móré György 1592-ben szőrényi, 1505-ben belgrádi bán, ennek fia László a Palota és Nána kalandos várura, Móré Fülöp a Mohácsnál elesett pécsi püspök s több mások személyeiben virágzott, történetünkben eléggé ismeretes. De valamint a Belgrád várát 1521-ben árulással feladta Móré Mihály, ugy az utána két századdal élt és arcképe által itt föltüntetett Móré István is aligha ezen családból származott.

Móré István, Borsodmegye Szendrő várának kapitánya, valószínűleg a „roskováni” előnévvel élt Móré családnak ivadéka volt, s pedig hihetőleg az 1603—1622-ben élt Benedeknek fia lehetett. A XVII. század folytonos harcaiban próbált vitéz lévén, férfi kora delén III. Ferdinand király öt Szendrő várparancsnokságára méltatta.

Szendrő vára Borsodmegyében a Bódva kies völgyén emelkedő hegyen magaslott, és a török világban — habár kisebb, másodrangu, — de nem csekély fontosságú erőd volt. És ez időkorban védfalai a csata-zajok és ostrom-viharok sűrű látogatásainak voltak tanui. Urai a Bebek-nemzetség tagjai, mint János király és ennek fia János-Zsigmond hívei, mindig kényserítve voltak, résen allani a szomszéd ellenkirály hívei ellenében. De védte vitéz kapitánya Zoltay István, ki még Dobó alatt Eger védelmében mutatta ki hadi ügyességét. Midőn 1566-ban Bebek György, erdélyi seregek élén, nem régebben elvesztett várai visszaszerzésére sietett, s neje, a bécsi udvarhoz hűséget szinelve, őt már tárt karokkal várta Szádvárba, Svendi Lázár császári hadvezér Szendrőt rövid uton megrakta császári őrséggel. Zokon vette János-Zsigmond kegyeltjének ezen károsodását, s miután Miksa királyllyal a diplomatiái egyezkedés sikerre nem vezetett, karddal kívánta többi közt Bebek várait is kivívni, és e végre Hasszán temesvári basa

seregét is fölhívá. A török ostrommal vette be a Szendrő környékén fekvő kisebb várakat, Dédest, Putnokot, Finkét, Vadászt, Monokot, de Torna, Regéc, Szendrő stb. kiállta az ostromot. A török be nem vehetvén, vidékét pusztítá; s bizonyosan Szendrő is szenvedett, mert már az 1567. évi országgyűlés három megyét rendelt ki kijavítására, megerősítésére. Már 1573-ban Rákóczy Zsigmond volt Szendrő főkapitánya, ki szendrői őrségével hősiesen elverte a szikszói vá-

szónál a törökön vett győzelemben, melyben Széchy Tamás, akkori szendrői kapitány alatt a szendrői várőrség is osztozott.

Széchy Tamást a szendrői várkapitány-ságban, ha nem közvetlenül, idő jártával, Erdélyben Brandenburgi Katalin bukása után Csáky István követte, kinek családja maig is birtokos Szendrőben. Egy tized mulva még zajosabb idők vonultak Szendrő fölé.

Midőn 1644-ben I. Rákóczy György erdélyi fejedelem, az egykori szendrői kapitan

MÓRÉ ISTVÁN.

vára erős pontul és támaszul szolgált az ellenség működéseinek. Ez okból az erdélyieknek folytonosan rajta függött figyel-mök, sőt azt vissza kívánván mindenképen megszerezni, maga Rákóczy is körülveteté és ostromoltatá. Azonban Móré István edzett

Rákóczy hadi mozgalmái még mind tartottak, de Szendrő vára erős pontul és támaszul szolgált az ellenség működéseinek. Ez okból az erdélyieknek folytonosan rajta függött figyel-mök, sőt azt vissza kívánván mindenképen megszerezni, maga Rákóczy is körülveteté és ostromoltatá. Azonban Móré István edzett

katonai erélyel fogadta az ostromot, és férfiasan helytállott, melynél fogva azt Rákóczy ostromserege, tartván egyrészt a közelgő Pucheim császári hadvezér megkerüléséről is, abban hagyta; a mi annál alkalomszerűbben történhetett, mivel Rákóczy hadakozásainak nem sokára a linezi békekötés véget vetett.

Móré István, kinek redős homlokán a félszázadot meghaladott kor mély barázdákat vont, a bekövetkezett rövid béke ideje alatt ez utolsó hadi tettei után valószínűleg nem sokára az örök nyugalomra költözött, megtartva, míg élt, jelszavát: „In constant non cadit metus.“ (Az állhatatosság nem retteg semmitől.)

Móré után Szendrő falai még sok csatát, dulást láttak: a kapitányságban utóda osztrák Bakos Gábor volt, kinek 1651-ben e tisztében egybekötött megszorította napjait feleségének is ekkor történt halála. Bakos után következhetett a kapitányságban Roskoványi László I. Leopold király alatt, és mások, míg végre Szendrő is rommá lön, és most falai felett „nyugszik az ősi dicsőség!“ N. I.

A fecske tragédiája.

Hiába kelt a nap ragyogva,
Hiába volt kéklő az ég,
És bár virult a lótsz bokra,
A levegőt megfűszerezte:
A fecske vágyott messze, messze...

Nem tört ki már üdvözlő dalba,
Midőn a hajnalpír kigyult,
S a víz színén végig nyílaltva
Nem sügött már — lecsapva itt-ott —
A sellő-népek édes titkot.

Nem bír maradni! Tengeren túl
Ugy hívja, vonja valami...
És szárnya felve el-megindul,
Bucsuft venén a többiekől
S búvós-bájós déltől, keletől.

És megy, habár marasztja párja:
Hogy még ott tul nincsen tavasz!
De hajh! szülő-hazája várja —
S ereszt alatt a puha fészék!
— Nem rémitik viharok, vészek.

Mig dél fénylő legét hasítja
Bizván nyílt nyugat felé;
Meg sem pihen, nem is néz vissza:
Egy vágy viszi, mint könnyű szellő,
És röpte biztos, gyors, szökellő.

De a midőn immár közelget:
Csipős a lég, setét az ég.
A viharok is szárnya kelnek,
Hogy már fél uton elunkadva
Magát a csüggedésnek adja.

De ő remél és bizik egyre:
Hazájában majd megpihen.
Újból s újból neki eredve
Pihegve éri el kis fészékét,
— A viharok! hajh, úgy megtépték!

De az neki még így is drága:
Toldozza-földja mindenütt —
És úgy örül, úgy röpked szárnya,
El-s visszazállva az ereszebe,
Vidor, ujjongó dalra kezdve.

— S a zord, hideg északról másnap,
Havat szórván, megint lejött
Zúgó szele a pusztulásnak —
S megfagyva ott fektűt a fecske —
— Többé nem száll fénylő keletre...
Szász Béla.

Egy lengyel történet.

Novella.

JÓ KAI MÓRTÓL.

(Folytatás.)

Zsemínszky folytatja azt a mesét, a min Larissenek el kellett volna aludnia.

„— A megfagyás általi halált megelőző delirium nem soká tart, hanem az a kin iszonyu. Nagy okom van azt iszonyunak

mondhatni, mert először is: látam; — ott mellettem, a szűk kibitkában *) fagyott meg utitársam: két kézhez láncozva; szem, szembenézve: mert a szeme még holtan is nyitva maradt, örökösén rám meredve, mintha vádolna, hogy hát én mit késem utána menni? mért nem sietek, mit váratok magamra, mikor utitársak vagyunk, láncozva egymáshoz fűzve? Nem soká volt oka, hogy szememre hányja ezt; nem sokára én is érezni kezdtem azt a megtébolyító nyomást agyamon; — mintha két földteke szoritáná össze koponyám csontját s minden perczen egy villám nyílaltva egyik füleitől a másikig agyvelőmön keresztül.“

„Azután elkezdődtek a rettentő víziók, a mik még jobban kinnzották lelkemet, mint testemet a halálos kín. A pokol volt az, mely egy időre megmutatta borzasztó képét nyomorú lelkem előtt. Meddig tarthatott? azt nem tudom. A percek már az örökkévalóságához számítottak.“

„Szemeim ne lássák többé maguk előtt a szürke, ködös, hóvilágította szomorú világot. Ott megfagytam az utazás közben én is.“

— Nem alszik még kegyed, Larisse?

„Mikor ismét eszméletemhez tértem: szemeim be voltak hunyva; eszembe jutott, hogy én megfagytam és most halott vagyok. Valahol az utfélen fekszem a hó tetején, a hova ledobták, mikor észrevették, hogy meg vagyok dermedve; azóta a hó betakart, ellepett; csak kezem maradt kívül a havon.“

„Kik járnak körülöttem olyan tompa léptekkel? A farkasok! A havat kezdik elkaparni rólam. Érzem forró párájuk melegét arczomon; halom hogy tanácskoznak fölöttem csendes morgogással; egyik fennhangon hija társait: jer ide! azután kezemhez nyul;... oh irtoztató!... érzem, a mint az a hegyes agyara karom elevenét éri. Most egy éles szúrás; a rémület felnyitja szememet s én egy csendes szobában találok magamat, párnára fektetve, karomat egy kopasz homloku férfi tartja kezében, ki akkor vágott rajta eret.“

— Ah! sohajta fel örömborzadálylál Larisse, s még szorosabban fűzte karjait Zsemínszky karja körül.

„Meg voltam mentve. Egy zsidó kalmár talált meg az utfélen, hová halottul ledobták; az fölveté szánjára, hazavitt szeszgyárába, ott maga és neje mindent elkövetett, hogy életre hozzon; egy zsidó orvos is érkezett a faluból, a ki elrendelte, mit tegyen velem azután?“

„Ideglázt kaptam. Sokáig feküdtem benne; arra az időre, a mit az alatt éltem, nem emlékezem. Hanem az álmokra, a miket az alatt láttam, azokra nagyon jól emlékezem.“

Minden álmom azon végződött, hogy boszút álltam azon az emberen, ki nőmet megkorbácsoltatá.

Tűz voltam: elégettem egész Varsót, a citadellát, a kaszárnyákat; ő is benne égett. Méreg voltam: megmérgeztem az egész Visztulát. Ember, állat, bűnös, ártatlan mind rakásra halt; ő is közöttük veszett.

Fegyver voltam; ölésben, pusztításban kifogyhatatlan. Ezer meg ezer alak tódult elém, rájuk löttem, elestek; újra föltámadtak, újra elém jöttek. Ők ki nem fáradtak a felátadásban, én nem az újra ölésben... És ez nagyon sokáig tartott így.

Mikor a láz megfordult rajtam, mikor a halál kibocsátá kezemet kezéből, hogy menjek újra élni; mikor újra visszanyertem eszméletemet: olyan gyöngye valék, hogy alig bírák kezemet homlokomig emelni.

*) A mult számban hibásan „kalitka“ állott „kibitka“ helyett, a mi tulajdonképen olyan kis személyre való zárt kocsit, melyet ha kell, szára is tehetnek.

És mikor lábadozó betegem, nyomorult, idegen arcok közepett, száz mérföldnyire mélyen Oroszország sivatag belsejében, a kórágyon fekidtem; akkor azon gondolkodtam, hogy majd mikor ismét lábra fogok állni, mikor ismét erőm lesz járni kelni, fegyverrel banni, akkor meg fogom ölni azt az embert.

Oh a milyen hosszú a nap, a milyen hosszú az éjszaka egy ágyban fekvő lábadozóknak, olyan hosszan gondolkodtam én erről.

Mire fölkelhettem, ki volt főzve a terv. A kórágóból fölkelve, megnéztem a tükörben arczomat; magam sem ismertem magamra. Dúsgazdag göndör hajam volt, mikor legutoljára tükörbe néztem; az mind kihullt; kopasz lettem. Szakállam megnőtt kéthegyűre, mint a hogy a lengyel zsidók viselik, arczbőröm meghámolt: egészen más színem lett, mint azelőtt.

Ez arczozal az lehettem, saját magamon kívül, a ki akarok.

Különb is a holtak rovásán állt már nevem, nem maradt utánam semmi rokon, nem tudakozott senki utánam.

Jámor zsidó gazdám, ki az utfélen föl-szedett, soha sem kérdezte tőlem, ki voltam, honnét jöttem? Ott maradtam nála és tanultam a szeszgyártást.

Sokszor kellett neki Bécsbe, Németországba utaznia, üzlete végett. Egyszer rábeszéltem, hogy orosz égetett szeszével meg kellene egyszer kísérteni a párisi piacot. Mondám neki, hogy én tudok francziául, s elmennék vele, és lennék ott ügynöke.

Hamar ráállt. Kerített utlevelet saját magának és nekem. Talán sejtett is valamit, mert előbb megkérdezé, hogy merre tanácsolom az utazást: a pétervári vasutalra, vagy Kronstadtnak és onnan a tengeri uton. Én azt kívántam, hogy menjünk vasuton.

Hogy sejtethet valamit, azt onnan gondolom, mert a vasuti kocsi mindig az ajtóhoz legközelebbi ülést foglalta el, s azt később átengedé nekem. Azután elkezdett valamit mesélni egy emberről, ki a gyorsan vágató vonatról le akart ugrani, s abban összetörte magát. Megmagyarázta hogyan történt? A gőzgép perczenkint 30 lábnyi sebességgel halad; az emberi izomerő pedig egy perczre legfeljebb hat lábnyi sebességet ad. Már most ha valaki hátrafelé ugrik le a kocsirol, saját szökésével még nem paralyzálta a vonat sebességét, annak még mindig marad 24 lábnyi lökése perczenkint, mely elég arra, hogy az embert összezuzza. Azután, ha a vonattal ellenkező irányban ugrik az ember, rendszeren a sarkára esik, s így a lábszárát okvetlen eltöri; a vonat által közlött mozerő még folyvást uralkodik rajta, az hanyattvágja, s így lehetetlen, hogy koponyáját be ne zuzza. Ha pedig az ember egyenesen szökik ki a vagonból, ismét az a baj érheti, hogy sarkára esik, s akkor meg épen vissza fog bukni fejjel a kerekék közé. Azért, ha már az ember a gyorsan haladó vonatról leugrani kénytelen, mindig előre, a vonattal mentül élesebb szögletet képző irányban szökjék; a mit így saját szökése a vonat sebességéhez ad, az alig számít valamit. Így okvetlenül a lábujjai hegyére esik s azoknak ruganyosságá felfogja az esés súlyát: így is bizonyosan el fog bukni, de legfeljebb a tenyeréről horzsolja le a bőrt, s tán az orrát is betöri, de aztán baj nélkül megmenekül.

Ezt nekem olyan jól megmagyarázta a jószívű zsidó, mintha gondolt volna rá, hogy még egyszer hasznát találok venni. Ezuttal nem került rá a sor. Mi egymás közt olyan tökéletes zsidó jargont beszéltünk, hogy senkinek sem lehetett megérteni.

tett azon gyanuja, hogy kettőnk közül egyikünk lengyel nemes. S ha valakinek azt megmondták volna, az minden kétségen kívül inkább gazdát nézte volna annak, mint engem.

(Folytatás következik.)

A Tisza bölcsője.

(Emlékiül a jó máramarosiaknak.)

Irta P. SZATHMÁRY KÁROLY.

(Folytatás.)

A técsői magyar népviselet itt mellékelve levén (lásd alább a képet), nincs miért hosszasan szóljunk róla; csak azt kell még megjegyeznünk, hogy a técsői földmives valamint egyébre, ugy ruhára sem örömet szórja a pénz s dicséretökre legyen mondvá, a fényezés még az asszonynépre sem szerfelett ragad.

Érdekesnek tartjuk még itt pár sort írni a kebelökben divatozó népszokásokról.

A szerelem írgái két uton nyílnak meg, s teljes ártatlanságukban még a gyermekkorban bimbózni kezdenek.

Egyik alkalmat a Tisza melletti árnyas fasoroknál történő nyári mulatság nyújtja, mely vasárnap délutáni templomozás után kezdődik s tart — bármily prózai legyen így kell mondanom — csodahatározásig. A mulatság rendszeren cziczafutásból, vagy „kinn a bárány benn a farkas“-ból áll.

A másikat a téli fonoka szolgáltatója, mely kis leány-, nagy leány- és asszonyok-fonókáira oszlik; ezek közül a két elsőt a legénykéek és legények sem látogatják. Ilyen fonóház a város minden részében van 15—20 fonó számára; de szombat és vasárnap-este, vallásos kegyelethöl nem szokott összejöni. Ellenben a háznál e két estén történnek a látogatások.

E helyett a szombat-este egy gyöngéd szerelmi nyilatkozat ideje szokott lenni. A vizes veder t. i. ilyenkor a kútról le van véve s a tornász utca-felől karkujára állítatik, melyben a választott számára kötött vasárnapi bokrétát megtalálja, — ha valami baj nincsen a szívek világában. Ebben pompázik aztán az ifju egész vasárnapon keresztül, szerelmi jelét büszkén kalapja mellett hozdozván.

A házasságok igaz hogy „égben köttetnek“; de itt a szülők is munkások benne, különösen a fiu szülei mindent elkövetnek, hogy fiuk érzelmeinek az ő választásuknak megfelelő irányt adják. Elejtett szavak, czélzások, biztatások, sőt egyenes parancsok is történnek azon határozott utasítással, hogy a fiu a kiszemelt leánykát mulattassa mások felett. Meg kell azonban jegyeznem, hogy a szerelem ritkán hájja át a szülői parancsot; még ritkábban a város határait.

Az ismeretség mindaddig szövődik, míg a fiu szülei kimondják a hatalmas legyen szót, hogy: „a télen meg kell házasodni“. Ekkor már nem jöhet kérdés alá a személy; csupán az idő. Ettől kezdve a rendszeren csak 20—22 éves ifju-ember nemcsak szombaton s vasárnap este, hanem a vasárnapi két templomozás között is megjelen a szülői háznál s a délutáni templomra együtt megy választottjával és leendő anyósával.

A megkérés következőleg történik: A völegény oly idő tájban, midőn a leány háznál idegen vendég nem lehet, — mint estvéli 10—11, vagy reggeli 4—5 óraker, — megjelen s vagy magakohlta (magafundálta), vagy mások által készített, vers- vagy próza-mondókával a leányt megkéri s kedvező válasz esetére, kézfogóul valamelyik következő szombatost (más nap nincs szokásban) kitűzetik; a násznagy és örömatya kijelöltetnek.

A meghatározott estvén mindkét háznál füstöl a kémény, sül a csöröge és kiirtőfánk, hozzák a mézes pálnkát és bort (egyebet nagy ritkaság az ily lakománál látni) s hét óra tájban már itt mint ott, telve a ház rokonokkal és vendégekkel s az asztal a konyha fennirt termékeivel.

Ekkor a násznagy elküldi a völegényt a leányos házhoz, azon ízenettel, hogy: „bizonyos dolog elintézése végett engedtessek meg oda mehetni násznagy uramnak és hozzá tartozóinak.“ Mely kérésre az örömatya ekként válaszol: „ha tisztességes és a ház becsületével megegyező, istenes dologban járnak, jöjenek egész bátorsággal, mert kedves vendégek gyanánt fognak fogadtatni.“

Ekkor a násznagy a völegény jegyével, mely rendszeren szalagból, néhány tallérból vagy aranyból áll, a nyoszolyó-asszonyt pedig egy tál kalácsocsal és itallal megterhelve, a völegény és vendégeivel együtt a leányos házhoz mennek s miután eljövételöket az előbb adott válasz előhozásával igazolják, helyet foglalnak. Pár percznyi ünnepélyes szünet után azonban fellál a násznagy s a völegény istenes szándékát ékes szavakban tolmácsolván, a leányt kikéri.

Ilyenkor, ha az örömatya a kedélyes emberek közé tartozik, a leányt nem adja ki; sőt e botránys elrablási szándékon megütözést tetet; későbbi megnyugtató szócsere után, melyben a kedélyes násznagy a völegény részéről menyet, földet ígér, végre kiadják, — de legtöbbször nem az igazi menyasszonyt, hanem valami rút álarozost, vagy potrohos komoly férfit, kinek fejére kendő van kötve; s csak miután a násznagy az álmenyasszonyokat visszautasítja, történik meg az igazinak kiszolgáltatása.

Ekkor azonban már vége lesz a tréfának. Az öregek szájában Isten neve forog; s ezt nem szabad „hiában felvenni.“ A két ifjuval kezét fogatnak, s a jegyek a násznagy és örömatya által kicseréltetnek. A menyasszony jegye egy háromba túrt kendő.

Kezdődnek a kinalgatások, még pedig a völegény ételei- és italaiból a leány vendégeit és megfordítva kinalgatják. Ilyenkor az a mester, ki a völegényvel valami téstárból készített babát vagy bölesöt meg tud étetni. — Lakoma után a násznép haza oszlik.

A szerelem és hűség ezentuli hévméroeja a jegyszalag. Mást, kivált mástól adottat, a leánynak hordani nem szabad; s a jegyszalag letévese, vagy idegen felvétele komoly vizsályt idézne elő a szívek országában. A legény, ha otthon van, minden este látogatást tesz jegyescénel.

Közelegyen pedig a násznagy, mely némi előitéletes szokásból rendszeren keddre szokott kitűzetni, az azt megelőző vasárnapon a völegény két s a menyasszony egy vöféle bokrétásan s nádpálczásan cziframondókákkal hivatog, s mi eredeti, magát az illető két házat is ünnepélyesen meghívja.

A „sirató este“ a hivatást követő napon történik, a mikor a völegény menyasszonyának ruhát, egy pár kordóvány-csizmát, nyakkendőt és selyemkötényt küld; ez a völegénynek ing-, lábravaló- s kendőkkel kedveskedik, néha még a rokonoknak is jut a kendő-ajándék. A küldeményt vivő nők hivatalosan (ex offo) lerészegítettnek.

Az esküvés is sok tréfás szertartással történik. Mindkét fél hazulról külön indul el, s esketés után a templomból mindenik fél vendégeivel együtt hazatér.

Ekkor a völegény kisebbik vöféle a leányos házhoz megy, s fennhangon követeli a menyasszonyt, mint a kihez az örömatyának s a szülei háznak „már semmi köze.“

Meg nem nyervén a menyasszony kiadását, ostrommal fenyegetőzve távozik.

E fenyegetés nem sokára be is lesz váltva, a mennyiben a völegény menyasszonya házat összes násznépével együtt meglepi. De mind a kaput, mind az ajtókat zárva találják, mi csak sok kérés után táru fel, miután az ablakon át a sok vendég bennléte fel van fedezve; ekkor a bennlevők az udvarra zudulnak s az örömatya tetetett nehezettel tudakolja e megrohanás okát. Majd az álmenyasszonyok komédiája ismételtetik s végre komolyra tér át az ügy, a midőn a menyasszony búcsuja, illetőleg búcsuztatása s beajánlása az új szülőköz történik sok sirás és érzékeny jelenetek közben. Mindezek a keletiek, különösen a cserkesz nép szokásaira emlékeztetnek, hol nem is illő a menyasszonyt másképen vinni haza, mint erőszakkal s egy pár rokon fejének beverése után.

Rövid kinalgatás után az összes násznép a völegény házához tér, hol különösen leves, töltött káposzta és tejes kásából álló lakoma várja, melyeket versesmondások között hordanak be a vöfélek. A menyasszony elébe egy beborított tában verebet rejtenek; a völegényt tányérra fordított bohár porral kinalják meg.

A másutt szokásos kéregetés a kásás kánállal, szakácsnék és muzikusok számára, itt is divatozik. A lakoma utolsó ételénél a vöfélek így adják tudtul a lakoma befejezését: „ezt elhoztuk; többet is hoztunk“ (azaz hoztunk volt, de már nem hozunk.)

A menyasszony-tánczon kezdődik a lakoma utáni mulatság. Ez pedig akként történik, hogy a vöféle a menyasszonyt egy legelőkelőbb férfival s a többieket is párjával felállítja, mikor tánczkészen állnak, elkialtja, hogy „szabad a táncz!“ erre három rövid csárdást járnak. A menyasszony-tánczra kötele tánczosnéját a vöfélek viszszaadni, s a násznagy előtt a menyasszony-tánczért 10—20 krt fizetni. A vöféle aztán mind tovább osztja a menyasszonyt, mig minden férfival tánczol, még az előbbkelő nőekkel is, és mindeniket megfizettette. Ha valaki a menyasszonyt elszalasztja, bort fizet.

Éjjel a vöféle, ha szerét teheti, elloppja a völegény vagy menyasszony csizmaját, mi ha megtörténik, a nyoszolyó-asszony, mint rosz ör, bort köteles fizetni.

Reggel kontyolás után egyházba s innen a leány szülőihez mennek fokötös leányukat bemutatni.

Ily kedélyes ez eredeti magyar nép belélete. Szokott mulatságaihoz tartozik még a kendermosás az ugynevezett „Krecesen“, mely már inkább a menyecskék és legények mulatsága, de mint kisértő tul szabados mulatság, kezd kimenni a divatból és méltán.

Tul a Tiszán, csaknem szemben a hiddal magas kopár trachyt-hegy emelkedik, melyet formájáról elnevezett a nép „pap asztalgjának“

Erről a következő tréfás népmonda kering. Szűk buza idején valami bémegi zsidók buzát kerestek a tiszta-ujlaki vásáron. Egy técsői atyafi, ki tutajon ment volt le, meg épen valami ingyen fogatra szeretett volna szert tenni, így szól hozzájuk: Jaj hallják kendtek, tudnám én kendteket utasítani oleos buzára akármennyire, de biz az messze van ide, az én hazámban. — Hát hol lakik kendh? Técsőn Máramarosban. Háth sok-e a buza? Egy roppant nagy asztag. No épen arra akartunk menni. Szivesen elviszszük kendet is a szekheren, csakh jöjjön. Felültek. A técsői ember utközben elbeszélte, hogy az asztag tulajdonképen nem övé, hanem a papé. Azonban kezeskedik róla, hogy eladják, csak

legyen erejük elszállítani. Hogy ne volna; elszállítjuk, ha ezer köből jó is kiki belőle.

Utközben ugyancsak kinalgatták a zsidók a tréfás técsői gazdát; úgy jártak utána, mint valami menyasszony után.

Mikor aztán Técsőre érve kérdezték, hogy hol, melyik a pap asztagja? az atyafi leszállott, reá mutatott a hegyre: a-hol van né! s azszal megoldotta a kerekét, ott hagyta a reászedett Izrael-nemzetséget. (Folytatás köv.)

Archaeologiai levél Zalamegyéből.

Rómer Flóristól.

(Folytatás.)

VIII.

(Bak felé. Andrásidai sátorozótorony. Felső-Bagod és a vidéki architektusok. Ha új művészetünk nem emelkedhetik, — ne rontsuk legalább a régi díszes emlékeket. Mégis valami Salamonvára. Agoston napja. Góth templom. Római téglá. Templáriusok.)

Jó tanyákon jól aludtunk; nem mintha a sok fölfedezés édes emléke altatott volna el — mert bizony a száraz év hatása az archaeologiai aratásra is látszott némileg kiterjedni; hanem mivel az egész napi rázástól el voltunk fáradva.

Nem volt Heródesztől mit tartanunk, s még is Bak felé indulunk, — új csapáson újat reméltünk találni. — Eredmény semmi. — Egerszegig a már látogatott helyeket láttuk az országutáról, csak hogy most jobbra maradtak, akár el is alhattuk volna az egész utat.

Egerszegen ismét lemostuk az ujjnyi port — és vettünk kőmives kalapcsot a téglaművek vizsgálatához. — Csak Egerszegen túl kezdődik a tanulmányozások folytatása. — A sok apró helység közt már messzire az országutól feltűnt egy sötét torony sátorozótornyal. Ezt a maga nemében egyedülnek találtam hazánk e részében, az egész dunán-inneni kerületben, ennél többet nem ismerem. A keskeny torony régi téglapítmény — és a fenntartást már csak azért is megérdemli, mivel sajátosság. A templom újabb.

A felsőbagodi templom legújabb régi alakjából egészen kivételt. Szerencsétlenség a műarchaeológiára a vidéki kőművesek tudatlansága, kik építésznek is szeretnek czimzettetni. Ugyanannyi — sőt tán kevesebb költséggel lehetne sokszor a régi építményt korszerűleg kijavítani, — de nem teszik; mindent le kell törniök, bemázolniök, berakniök, csak hogy a hozzá értő is alig akadhasson az ősinek tiszteltre méltó alakjára. És a főtisztelendő papság? kiknek tán a patronuson kívül legtöbb hozzá szólni valójok lenne, kiknek örködni kellene, hogy ezen egyedüli hagyományaink tisztán, változatlanul megmaradjanak — megengedik, beleegyeznek, sőt még örülnek is, ha az ődonserüi, istenháza helyett újat, szépen bemészeltet kap, mely az ur lakától vagy sokszor pajtájától csak azáltal különbözik, hogy torony van.

Mikor fogjuk már egyszer mi is felállítani az

egyházmegyei bizottságokat, melyek tudta nélkül egyházi műemlékeken semmi új változást tenni nem szabad? Szeretjük a külföldet holmi hiábavalóságokban majmolni, — miért nem ebben is, a mi a legújabb mozgalmak és lendületek sorában hazai ösművészetünket érdemlett tiszteltre emelné? Ujabb művészetünk az eddigél sokoruan tapasztalt elhanyagolás mellett még sokáig nem fog a szomszéd országok színvonalára emelkedetni — azért ne rontsuk egyelőre a régiből azt, a mivel legalább úgy büszkélkedhetünk, mint nagy emberekkel, csatáinkkal és a világ előtt századok óta kivívott nemeslelküségüi becsületességi, melléknevével!

Hol is álltam meg? Igaz. Bagodon — tehát a bagodi templomhoz is történtek tán hozzáépítések, künn és benn változások, melyek a simítás jellegét viselik; — de azért a pillérek, a kőtalapzat, az eszetők, a diadalív, a szentségház és papszék maradványai, a szentélyben eléggé mutatják, hogy e helyen atyáink már századok óta imádkoztak.

A harangok e hagyomány szerint a sz. ilonai pálosok kolostorából kerültek volna ide, leírásuk meg van ígérve — várva várom.

Salomváron (miért rontották el az okmányilag Salamonvárnak olvasandó nevet? nem tudom — tán ezt is, mint a góth templomokat régi

alaku — a főbejárás fölött egy faragvány látszik, mely talán a szentségtartó mennyezete volt. Maga a portale tagozata körteidomu domborokkal bír.

A lelkészlakai római téglákat találtunk, melyek a kereszturi pusztában ásatást ki. Egyáltalán e tájon másutt is találtak római régiségek, minthogy Lővön a római utnak bizonyos nyomai ma is láthatók.

Hogy a templáriusok e vidéken is legalább névszerint említettnek, feljegyzem, hogy a hagyomány nyomán a sz.-mártóhely pusztán az andráshidai határban levő klastromhely emléke fennmaradt.

A Balaton lecsapolása és a siófoki ünnepély.

Hosszu idő, fél század folyt le azóta, midőn a magyar tenger szabályozásának eszméje először szóba jött. Az eszme megvalósítását 1825-ben az országgyűlés mondotta ki; de különböző érdekek összeütközése egészen napjainkig lehetetlenné tette azt. Végre azonban elnyugodtak a pártok, a tisztább nézetek kivívták a diadalt, s a nagy munka, melyre bármely művelt ország büszke lehet, teljesedésbe ment.

A Balaton lecsapolása különösen kettős nagy haszon tekintetében nagy fontosságú. Először, mert ma j d nem 50,000 hold földdel gazdagítja hazánkat, mely a lecsapolás által a hullámoktól megmentve, gazdag kalászkokkal jutalmaz egykor. Másodszor a közlekedést tetemesen előmozdítva, az egész vidék kereskedésének könnyítésére nem kis befolyást gyakorol. A

Siócsatorna által, — mely Siófoktól Ozoráig majdnem egészen ujra van ásva, — a Balaton a Dunával jött kapcsolatba, s köztök most a hajókon való közlekedés lehetséges; továbbá roppant hasznára, könnyebbé teszi a Balaton partjain elnyúló déliavasutvonalnak is.

A nagy munka kivételét a múlt év jun. havában kezdték meg, a midőn gróf Zichy Ferenc királyi biztosul kineveztetvén, érelyesen állott a munkálatok élére, s mellette Jankovich László, Somogy volt alkotmányos főispánja, s a Balaton-szabályozási társulat elnöke ernyedetlen buzgalommal működven, az ige egy év alatt testé lóm.

E rövid idő alatt két molót építettek a magyar tenger partján, mely a hullámok közé messze benyulva, a Sió torkolatának eliszaposodását lehetetlenné teszi. Ugyanott egy kikötő is épült, mely a Balaton gözhajózását nem kis mértékben segíti elő, s megszerzi a Fűredre utazóknak azt a kényelmet, hogy azok Siófoknál a déli vaspályáról le szállva, egyenesen a balatoni gőzörsre léphetnek.

A munka befejezését nagy ünnepély tette nevezetessé okt. 25-én Siófokon. Több mint 200 vendég volt hivatalos, a kiknek legnagyobb része megjelent. Budáról külön gyorsvonat fényes vendégsereget szállított, kik közt gr. Pálffy Mór királyi helytartó ő nmgán, s a helytartótanács és kir. kuria több tagján kívül, minden hazai nagyobb intézet, az egyházi rend, az irodalom képviselői is jelen voltak. Az új kikötő, s a Balaton partja ünnepiesen föl volt díszítve, s a nemzeti zászlók magasan lobogva már távolról üdvözölték az érkezőket. Az indóház körül a környék népének ezrei hullámzottak, s a taraczk-durrogások mellett zajos éljenekben törtek ki, midőn a vonal megérkezett.

A társaság az indóház termében gyűlt össze, a hol kir. biztos gr. Zichy Ferenc ő nmg. mondott üdvözlő beszédet, lelkesült szavakkal festvén a bevégzett munkálatokból eredő hasznot, s leginkább afölötti örömet

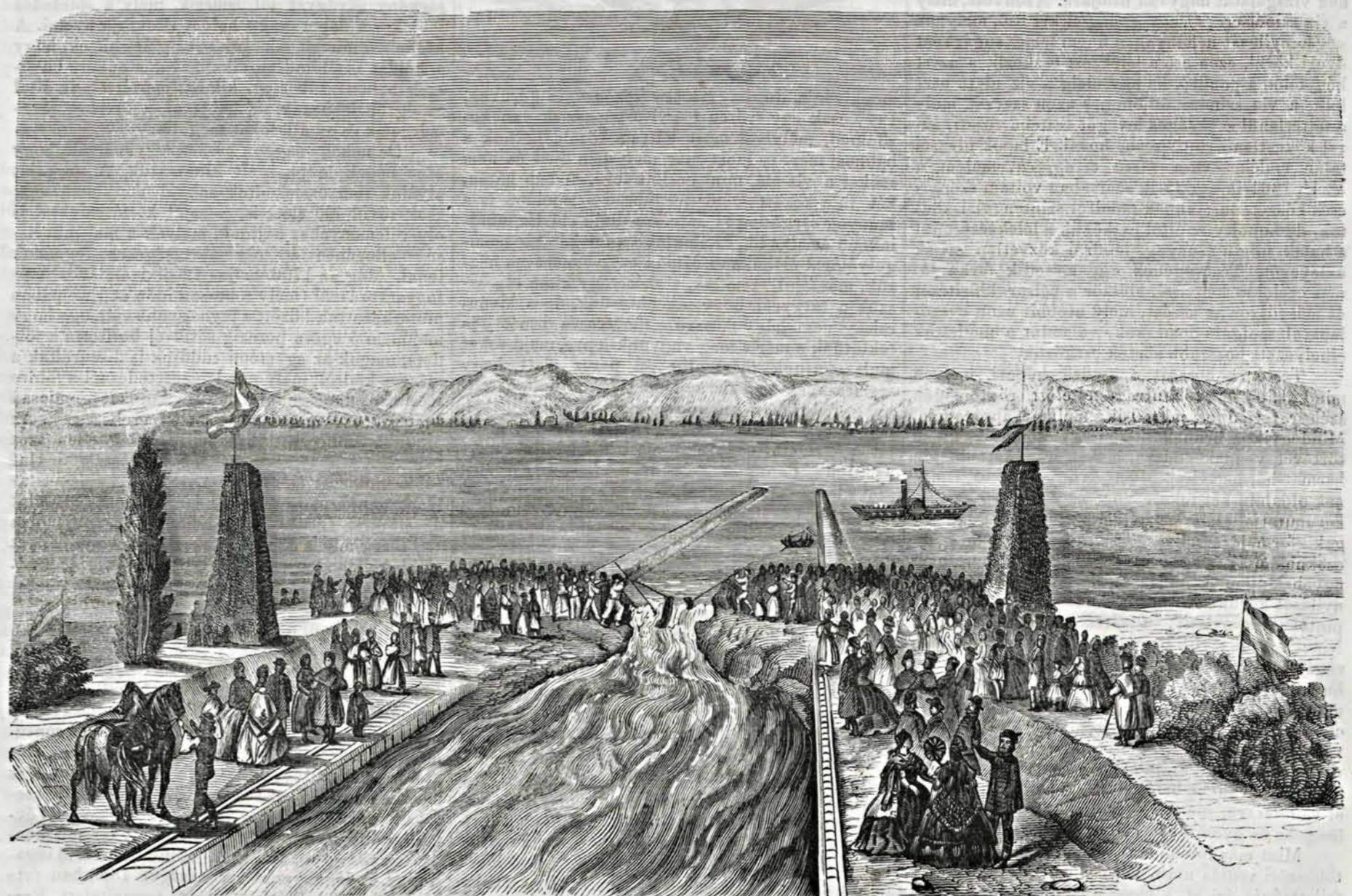
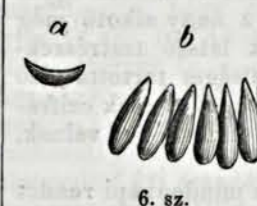
Végre az indóház nagy termébe vonult a társaság, a hol több mint 200 terítékű nagy lakoma zárta be az ünnepélyt. Vigan folytak az áldomások, s Jankovich László hazafias toasztján kívül itt csak dr. Schindlernek, a reichsrath egyik jelen volt tagjának beszédét említjük meg, aki „a magyar nemzetért“ üritett poharat.

Esti öt órakor indult a vonat Budára vissza. A lenyugvó nap bűvös panorámában tüntette a vidéket az utasok elé, kik e szép látványt az ünnepély emlékeivel együtt sokáig megőrzik keblökben.

Sokan aggódva néznek most is a Balaton lecsapolásának eredménye elé. Kétkedve mondják, hogy a futóhomok, mely a víz alól kikerült partokat borítja, áldást nem teremhet; hogy a tó, mely a vidéknek disze volt, jelentéktelen mocsárrá változik; s végre hogy az égalji viszonyok a víz megkevesbülése által kárt szenvednek. De mind ez ag-

lépten, bőségesen tárja előnkbe. Többen lesznek e lapok olvasói között, kik még eddig nem vettek maguknak annyi fáradságot, hogy csak gondolkozzanak is afelől, vajjon a szunyogok honnan erednek, s talán azt gondolták, hogy a szunyog tojásból mindjárt a kész szunyog kél ki, mint ez a magasabb szervezett állatoknál rendes dolog. De a szunyog, a rovarok rendéhez tartozván, több átváltozáson (metamorphosis) megy keresztül, melyekben mind megannyi különböző állatkákat vélünk látni, mert annak két első változati alakja (7. és 8. sz.), a kiképzett szunyogtól feltűnően különbözik.

Nézzük mindenekelőtt a petéket, melyekből a pondró kikel. Ezeket a szunyoganya a víz fölületére rakja le; nehogy azonban a víz alá kerüljenek, azokat, mintegy 250—300-at, úgy ragasztja egymáshoz, hogy azok egy kis csolnakocská alakban a víz fölületén uszassanak (6-ik rajz). Eről mindenki igen könnyen meggyőződhetik, ha magának annyi fáradságot vesz, hogy az udvar-

A Balaton lecsapolása Siófokon (1863 okt. 25-en).

fejezve ki, hogy kedves hazánkat ismét egy oly művel gazdagítottuk, melyre a legműveltebb ország is büszke lehet.

Azután a munkálatok megtekintésére indult a vendégkoszoru.

A csipős szél magasra korbácsolta a hullámokat. Ott állt a Balaton, méltóságos nagyságában, háborogva, s haragos hullámainak moraja tulzúgta a Rákóczy-induló viharos hangjait. Távolban a kékelő hegyek, a regék hazája, a költőink által megénekelt romok a regényes partokon, a múlt emlékei együtt bűvös hatást gyakoroltak a lélekre. Közelben zöld ágakkal bevont piramisok, halomba rakott áások, kapák és tar-gonczák, a bevégzett munka jelvényei példázták a jelent, mely tettel hat és terem.

Ezalatt a munkások megnyitották az utolsó gátat, s a rése lelt hullámok tájékozva omlottak a csatornán keresztül. Képünk e pillanat hü képét mutatja.

godalom aaptalan. A Balaton, — mely a víz tükörének 5 és fél lábnyi lecsapolása által nagyságának csak egy tizedrészt veszti, — továbbra is jelentékeny marad, s csak természetes hatáiraiba tér vissza. A futó homokot lekötő a part lakóinak gondos mivélése, s szépségben a vidék csak nyer általa. Azért örömmel kell azt fogadnunk, mint oly művet, mely által hazánk területben, gazdagságban gyarapodik, de veszteni épen semmit sem veszthet.

A rovarok életéből.

A szunyog.

(Vége.)

Midőn eddig a szunyognak, ezen annyi ellen-szenvel nevezett állatkának remek szerveiből a feltűnőbket leirtuk, legyen szabad annak élet-leírását is ide iktatnom, mely szintén a csodálatosnak és mesterinek feltűnő nyomait, minden

ban levő kádakból az ott meggyűlt s pár nap óta állott esővizből egy pohárral merit, vigyázzván, hogy az ott uszkáló kis fekete csolnakocskák

(a) egyet kettőt a pohárba felfogjon. Ezen petékből néhányat nagyobbítva látunk (b), s az ember alig hinné, hogy ezek szunyogtojások. Néhány nap

mulva, alsó végén egy kis ajtócska nyílik akkor, midőn a kis pondró kikelni készül és azonnal a vízbe poty-tyan, mely most elemek, melyen kívül nem élhet. Eleinte igen aprók ezen pondrók,

(A pozsonyi hordárak.) — akiknek egyletét ott a mult hó végén léptették életbe, — futár nevet viselnek.

(Arvamegye tisztikara) nemes részvétellel a szűkölködők iránt, évi fizetésének két százalékát az inéggel küzdők javára ajánlotta föl, oly módon, hogy az fél év alatt minden egyes tisztviselő fizetéséből havi részletekben vonassék le. Elismerésre méltó szép ajánlat.

(Gr. Széchényi arcképe a nemz. múzeum-ban.) Gr. Széchényi Ödön, dícsőült atyjának Kovács Mihály által festett arcképét megvevén, a nemzeti múzeum képtárának ajándékozta.

(Szász nemzeti múzeum) alapításának eszméjét pengeti a szebeni német újság. Az első gyűjtemény megszerzésére 5—6 ezer forintot szándékoznak aláírás útján gyűjteni.

(A „barsamegyei gazdasági egyesület”) Léván, saját terében, folyó 1863. évi november 15-én választmányi, november 16. és 17-ik napjainban pedig közgyűlést tartand. — A tanácskozás tárgyai lesznek: választmányi javaslat, az egyesület jövő évi teendőiről; alelnöki jelentés az egyesület folyó évi működéséről és állapotáról, s az egyesületi tisztviselők újból választása.

(Rablók Sümegyen.) A mult hó utolsó napjaiban, — mint a „Hon"-nak írják, — Sümegyen egy birtokos lakára gándur ruhába öltözött hat rablót rontott, s nem gorombáskodtak ugyan, de pénztől megfosztották. Innen a szomszéd Szántóra mentek, a hol egy Lázár nevű zsidót akartak kirabolni, azonban eltevesztették a lakást, s egy szegény péket támadtak meg; csak akkor ábrándultak ki, midőn a megkötözött pék tudokra adta, hogy Lázár a szomszédban lakik. Ezt elbocsátva csakugyan a szomszédba mentek át, de a félrevert harangok, s a nép-gyülekezés innen csakhamar elriasztotta őket.

(A „Bihar" sajtópöre) be van fejezve. A felsőbb trvszék ítélete szerint Györfly Gyula, mint a lap volt szerkesztője 3 havi börtönre, kiadója, Hollósy Lajos pedig, a 14 napi fogság engedély mellett, 1000 ft. pénzbírságra ítéltetett. Az elítélt szerkesztő büntetését már megkezdette; a kiadó pedig kijelenté, hogy az elvesztett 1000 ftnyi biztosítékot rögtön nem pótolhatván, a „Bihart" egyidőre megszünteti.

(Névváltoztatások.) Felsőbb engedély folytán Emmer István áldozár és pozsonyi főgyimnasiunium hittanár „Eméry"-re, — Vajbel András fehérvári lakos és nyerges mester „Szamosi"-ra, — Scheuner Gyula pesti lakos „Csérnyi"-re változtatták vezetékneveiket.

(Korcsmai verekedés.) Ér-Semlyénben e napokban szomorú eset adta magát elő. Egy korcsmában, több borivó polgár és katona összeszólalkozott s verekedett; minek az lett a következménye, hogy a polgárok közül egynek a fejét annyira összevagdalták, hogy másnap meghalt, özvegyet és több árvt hagyván maga után.

(„Hajnalka dalai") ezimű költeményfüzetre hirdetést előfizetést Herz J. nyomdatulajdonos. A füzet Bulovszky és Dalmady ajánlatával készült be, a kik e költeményeket, gyöngéd voltak-nál, s a külalak gondosságánál fogva pártolásra méltóknak mondják. A kötet igen csinos kiadásban, a költőnő aczelba metszett arcképével, jan. 1-jén fog megjelenni. Ara 1 ft. leend.

(Kütiútt pályadíjak.) A debreczeni kaszinó, a Kazinczy-alapítványból, a következő pályadíjakat tűzte ki: 1) A legjobb óda jutalma 5 arany, a hozzá becsben legközelebb álló 2 arany. Rim nem nélkülözhetetlen kellék, de hasonbecsű rimetlen művek fölött előnyül fog szolgálni. — 2) Felolvasásra alkalmazott humoreszok jutalma 10 arany; a hozzá becsben legközelebb álló 2 arany. A pályaművek, a pályázatnál szokásos formások megtartásával 1864 okt. 5-ig, Debreczenbe, a főiskolai igazgatótanárhoz küldendők.

(Szem nélküli gyermek.) Pozsonyban egy 11 hónapos gyermek él, kinek szemei fölött a bőr szorosan összeforrt. Azt hitték, hogy a gyermek szemei a bőr alatt épek, de a bécsi egyetemi orvosi kar, hová az anya gyermekét gyógyítás végett vitte, úgy nyilatkozott, hogy ama két sötét pont, melyet szemnek vélték, csak összefolyt szemanyag, mely a látásra nem képes. A gyermek különben egészséges és azt hiszik, hogy életben marad.

(Elmaradt színi előadás.) A Kolozsvárra megérkezett színtársulat, annak dacára, hogy már a jegyek is ki voltak osztva, a kitűzött napon nem tarthatott előadást, mert az izraelita fuvaros, a ki a ruhatárt és kardalokokat szállítá, utközben szombatban „Sabest" tartott, s így minden számításra keresztet vont. A buzgóság szép erény, de e tulbuzgóság el is maradhatott volna.

Nemzeti színház.

Péntek, okt. 30. „Háasság XV. Lajos alatt", Francia vigjáték 5 felv.

Szombat, okt. 31. „Faust." Opera 5 felv. Zenéjét szerette Gounod.

Vasárnap, nov. 1. „Szécsi Mária." Színmű 3 felv. Irta Szigeti J.

Hétfő, nov. 2. „A feleskei nótárius." Bohózat 4 felv. Irta Gaal J.

Kedd, nov. 3. „Lalla-Roukh." Opera 2 felv. Zenéjét szerette Dávid Felician.

Szerda, nov. 4. „Az örökség." Vigj. 3 felv. Irta Obernyik.

Csütörtök, nov. 5. A karszemélyzet javára, Stéger közreműködésével „Bánk bán." Opera Erkelről.

Budai népszínház.

Okt. 30. „Dunanan apó és fia utazása." Operette 3 felv. Offenbachról.

Okt. 31. „Az alarcos menet." Operette 1 felv. Zenéjét szerette Cozzi. Ezt megelőzte: „Tíz ledény és egy férj sem." Operette 1 felv. Zenéjét írta Souppé.

Nov. 1. és 2. „A molnári és gyermeke." Dráma 5 felv. Raupach után fordította Szerdahelyi J. A benne előforduló éjjeli jelenet szellemalakok állíták elő.

Nov. 3. és 4. „Dunanan apó és fia utazása." Operette 3 felv. Zenéje Offenbachról.

Nov. 5. „A fecsegők." Vig operette 2 felvonásban. Ezt megelőzi: „A braziliai." Uj tréfa játék énekkel 2 felv.

Szerkesztői mondanivaló.

6904. Bees. K. A. A levél elég ügyesen van írva; az a nagy hibája, hogy tartalmának legnagyobb része csupán helyi érdekekkel bír, a miért egy bécsi lapban igen méltó helyet foglalhatna el. Mi vagy általánosabb érdekű, vagy különösen ránk nézve némi fontossággal bíró dolgokat kérünk. Az nem lehet, hogy a „Hans Jörgel" minden szusszanását figyelemmel kísérjük. Viszontálalkozást remélünk.

6905. Baar, T. L. A szép vállalathoz legjobb sikert kívánunk, s az eredményről annak idejében részletes tudósítást kérünk. A tervezőjöt várjuk. Az ígért dolgozat is fölébreszté kívánosságunkat.

6906. Herend. F. M. Köszönet a szíves megemlékezésért.

6907. Temetés. A lugosban Esti dalok. Még eddig sikertelen küzdés a külföldi nehézségei ellen. Eszme és hang itt-ott már kellemesen érinti az olvasót.

6908. Nagyvárad. Z. K. A Magyar Sajtó októberi folyamában látott világot. Inkább oda illenek találtak.

6909. Szege. V. M. Egyáltalában nem fog műveinek kárára válni, ha Horátius tanácsát alkalmazza rájuk: nolum premiar in annum! Nincs miért oly nagyon sietni.

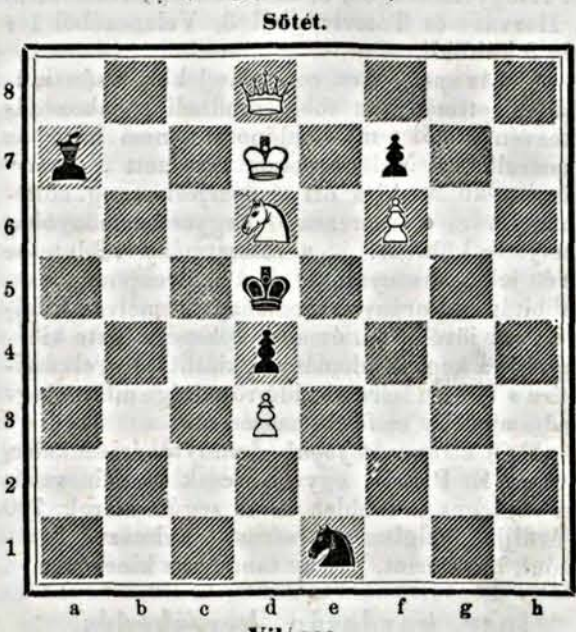
6910. Nagy-Enyed. G. L. A rajz, illően kiigazítva, méltó helyet fog elfoglalni a hazai népeletről merített képek között. Talán az uti kirándulásnak is hasznát vehetjük.

6911. Siklós. N. M. A könyvet elküldtük. Az ígért arcképet várjuk.

A Vasárnapi Ujság régebb évfolyamai ügyében. Eladó: A Vasárnapi Ujság (1854—1862-ki) mind a 9 évi folyama, teljesen, tisztán bekötve. Ara 60 ft. Ez összeg egy szerencsétlen család fölségelésére van számván. Bővebb értesítéssel szolgál e lapok szerkesztősége.

SAKKJÁTÉK.

202. sz. f. — Báró Meszénia Istvántól (Nagy-Váradon).

Világos indul, s 4-ik lépésre matot mond.

A 197-dik számú feladvány megfejtése.

(Szerző megfejtése szerint.) Világos. Sötét. Világos. Sötét. 1. Fd6-b4 Fg1-a7A 1. ... Fg1-c5 2. Kb8-c8 Fa7-c5 2. Fb4-c5: b5-b4 3. Vd3-d7+ Kc6-b5 3. Fc5-a7 tetsz. sz. 4. Vd7-b7mat. 4. Hc2-b4mat.

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József. Bucsányban: Tomka Kálmán. — Mórton: Radványi Vilmos. Egerben: Tikovszky F. — Pécsen: Rittkay János. — Debreczenben: Zagyva Imre. — Szécsény: Rimasombalban: Róth Kálmán. — Terhes Lajos. — Tulyán: H. Nagy L. — Óesődön: Mészáros István. — Nagy-Kikindán: Wolsinger Izidor. — Pesten: Cselkó György. — Vekerle László.

Rövid értesítés. Nagy-Várad: B. M. L. A ügyelem hízogó reánk nézve A feladványokat köszönettel vettük. A harmadikban az ugynevezett „tempo"-t a Király első lépése is meggyerheti. A mi Bayer Konrád 196. számú feladványát illeti, úgy látszik, hogy H-b6 lépés is cselhoz vezet, mely első lépéssel Bucsányból: Tomka Kálmán, Pécsről: Rittkay János és Parabutyból: Rothfeld József urak szintén helyes megfejtéseket küldtek be. A három lépéses mat azonban meggátolható. N. Kikinda: W. A feladványt köszönettel vettük, s át fogjuk vizsgálni.

1864-dik évi naptárak.

Megjelentek Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában Pesten, egyetem-utca 4-ik szám alatt, az 1864-ik évre szóló következő naptárak, melyek Magyarországon és Erdélyben minden könyvtár- és könyvtőlésnél is kaphatók, ugymint:

Bolond Miska naptára 1864-ik évre. Számos eredeti fámetszettel. Hetedik évfolyam Csinos borítékba fűzve. Ara 80 kr.

Kakas Marton humorisztikus naptára. Hatodik évfolyam. Számos élces képpel. Csinos borítékba fűzve. Ara 80 kr.

István bácsi naptára. Kilencedik évfolyam. Szerkeszté Majer István. Képekkel, színes borítékba fűzve. Ara 80 kr.

Lidérc-naptár. Harmadik évfolyam. Képekkel. Tartalmát képezik: rémtörténetek, lélekjelenségek, bűnesetek, csodálatos tünemények, tündérrégek, vadász- és utikalandók stb. Tarka és szépen kifestett borítékba fűzve. Ara 60 kr.

A magyar nép naptára. Szerkeszté Tatár Péter. 4-rét. Képekkel és tarka borítékkal (Olsó szép naptár).

Paprika Janesi képes kalendáriuma. 4-rét. Szerkeszté Tatár Péter. Csinos borítékba fűzve (a legolcsóbb naptár).

TARTALOM.

Mór István (arckép.) N. L. — A feeske tragédiája. Szász Béla. — Egy lengyel történet (folyt.) Jókai Mór. — A Tisza bölcsője képpel (folyt.) P. Saathmári Károly. — Archaeologiai levél. Römer Flóris. — A Balaton lecsapolása és a síókői ünepelely. (képpel). — A rovarok életéből. (ábrakkal) Dr. Sz. — Babonás hit a nap- és holdgyógykezelésnél. Dr. B. L. — Egyveleg. — Tárház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedelem. — Köznépzetek, egyletek. — Mi újság? — Nemzeti színház. — Budai népszínház. — Szerk. mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Melléklet: Fél iv hirdetések.

Felolós szerkesztő Pákh Albert. (Lak. magyar-utca 1. sz.)

Pest, november 15-én 1863.

Előfizetési feltételek 1863-dik évre: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. Fél évre 5 ft. Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat illetőleg, 1863. november 1-től kezdve: Egy, négyszer hasábozott petti sor ára, vagy annak helye, egyszeri ígátásnál 10 kr.; háromszor- vagy többszöri ígátásnál csak 7 kr.-ba számítatik. — Külföldre nézve kiadó-hivatalunk számban: Otto Hoffmánn és Jäger könyvkereskedése; Bécsben: Oppelt, Alajos, — és Pesten: a Kertész-gazdasági ügynökség is, Józseftr. 14. sz. a. Bélyeg-díj, külön minden ígátás után 30 ujkr.

Méhes Sámuel.

(1785—1852.)

A szellemi és anyagi haladás irányát kijelölni, s a közmívelődésre és jólétre szolgáló vezéreszméket megadni: rendesen csak nagyobb szellemek feladata. De ezek mellett aztán szükséges, hogy az irány megvalósulhatására és az eszmék életbeléptetésére oly férfiak támadjanak, a kik a társadalmi erők összpontosításával azokat megtestesítni tudják, s e végre a közszellemet gyakorlatilag felhasználják. — Nemzeti életünk szellemi munkásainak ez utóbbi osztályába sorozhatjuk Méhes Sámuel, kinek éles belátása, józannap tapintata s fáradhatlan buzgalma sokoldalú tevékenységének mindenik szakában biztossá tette a sikert. Erkölcsei súlyával nem kevésbé hatott, mint emberbaráti áldozataival. Mint jeles tanár, az egyház tevékeny tagja, a közügyek hű munkása, a szegények, szűkölködők gyámola, egyaránt érdemessé tette magát a köztiszteletre és szeretetre, miben polgártársai részesíték.

MÉHESES SÁMUEL.

Méhes Sámuel 1785-ben Kolozsvárt született. Atyja Méhes György, az ottani reform. főiskola ritka tudományos képzettségű tanára volt. Tanulását a gondos szülők felügyelete alatt e főiskolában kezdte és végezte, hol a legjelesebbek közé tartozott. Majd tudományos ismeretei öregbítése végett 1806-ban külföldre utazván, a heidelbergi egyetemen csaknem három évig szép előmenetellel tanulta különösen a természeti s bölcsészeti tudományokat. Ittazon, idegenekre nézve hízogó kitüntetésben részesült, hogy mivel családlak fiai barátságát keresték, s az egyetem európai híri tanárainak társaságát megnyíltak számára. A badeni nagyherceg négy pályakérdést adván föl, a természetianl Méhes fejté meg, s ő nyerte el a jutalmul kitűzött arany érdempénzt.

Jeles tehetségeinek híre a honba eljutván, az erdélyi reform. egyházi főtanács a nagy reményű ifjút 1809 elején a matematikai és természeti tudományok tanárává nevezte ki. Atyjának még ez év folytán történt halála következtében, haza kelle sietnie

tanszéke elfoglalására. April elején indult meg Heidelbergből, s az akkor kiúttott francia háboru csatapiazzait ki akarván kerülni, Csehország felé vette útját. Regensburgban azonban a francziák keze közé került. Nehány nap múlva innen kimenekülvén, még komolyabb veszélyek közé jutott. Az osztrákok francia kémnek tarták, s csak nagy nehezen birt megszabadulni a költétől. Viszontagságait részletesen leírta 1847-ben kiadott utleírása „Visszaemlékezések" című szakaszában.

történt, hogy mikor egy gondatlan tévedő szeméből a megbánás könyeit facsarta ki, a jászivü tanár maga is vele együtt könyezett. A főiskola virágzása, emelkedése életének nem szűnő gondoljai közé tartozott. A tanárnak egyszersmind gazdának, pénzkezelőnek és főegyházi tanácsnoknak is kellett lenni. Méhes e különböző szakokban fáradhatlan buzgó és ügyes levén, mindenben sikeres tevékenységet tanusított. Az atyja által kezdet építkezések bevégezte. A természeti tudományok fejlődését, az életre gyakorolni kezdett befolyását mélyen érezve, a mit terjesztésökre maga nem tehetett, az által kívánta pótolni, hogy 1841-ben édes atyja emlékének megörökítésére, 10,000 pengő forintnyi tőkével, a vegytan és természetrajz tanítására egy új tanszéket alapított. E nagyszerű áldozattal fejezte be Méhes közoktatói pályáját. Ugyanez év nyarán a Kolozsvár melletti Flekhegyen lefele haladtában szerkeret a lovak elragadták s az esés következtében fején kemény sérülést szenvedett. Hosszas orvoslás után egészen régi állapota javult ugyan, de előbbi testi és lelki erejét nem nyerte vissza többé, s 1845-ben 36 évi tanársága után nyugalomra lépett.

A kolozsvári reform. egyház 1843-ban gondnokává választván, a már megkezdett, de félben állott díszes külvárosi új templom föl-építése körül is kiváló érdemei vannak; nemcsak az építésre szükséges költségeknek adakozások útján összegyűjtését eszközölte, de maga is 1000 forintot ajándékozott e célra. Az ő buzgóságának műve, hogy 1851 őszén meg lehetett nyitni e templom ajtait.

Az irodalom terjesztése érdekében sem működött kevesebb sikerrel. Erdély egyetlen magyar hirlapja, a Pethe Ferencz által alapított és csaknem öt éven keresztül tetemes áldozattal fenntartott „Erdélyi Híradó" részvételi miatt (az előfizetők száma 200-ra sem emelkedett) a bukás szélén állott. Méhes 1831-ben átvevén, társalpjával a „Nemzeti Társalkodó"-val együtt, kapós és

Table with columns for months (November, Okt., Marches) and days of the week, listing religious and public holidays. Includes a section for 'Holdnyed' (Holydays) with specific dates and times.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4. szám alatt Pesten, 1863.